

Dokumentnamn: Grundskoleförvaltningens anvisning för elevers delaktighet i byggprocessen

Beslutad av: Verksamhetschef för fastighet och säkerhet	Gäller för: Grundskoleförvaltningen och Stadsfastighetsförvaltningen	Diarienummer: [Nummer]	Datum och paragraf för beslutet: [Text]
Dokumentsort: Anvisning	Giltighetstid: Tillsvidare	Senast reviderad: [Datum]	Dokumentansvarig: Verksamhetsområde fastighet och säkerhet

Bilagor:
[Bilagor]

Grundskoleförvaltningens anvisning för elevers delaktighet i byggprocessen

Syftet med denna anvisning

Grundskoleförvaltningen och stadsfastighetsförvaltningen har tagit fram denna anvisning för att säkerställa att tjänstepersoner hämtar in elevers perspektiv när staden bygger och utvecklar skolmiljöer. Sedan barnkonventionen blev svensk lag 1 januari 2020 finns en lagstadgad skyldighet att i enlighet med artikel 12, så långt det är möjligt, låta barn uttrycka sin mening och få den respekterad.

Det finns en stark relation mellan elevens delaktighet och elevens bästa. Genom att vi förstår elevernas uppfattningar, behov och önskemål ökar chansen för att vi fattar beslut som gynnar eleverna.

Elevers delaktighet i utformning av skolgårdar och skollokaler

Begreppet delaktighet används generellt för att belysa den grundläggande rätten till ett aktivt medborgarskap. Med delaktighet avses i denna anvisning att elever:

- aktivt medverkar i ett sammanhang eller en grupp samt involveras i processen på ett sätt som är anpassat för dem.
- ges möjlighet att framföra sina behov och synpunkter med hjälp av olika metoder samt att behoven sedan beaktas.

Hur går det till?

Tjänsteutlåtande från grundskoleförvaltningen till stadsfastighetsförvaltningen

Beställarkompetensen behöver stärkas för att säkerställa elevers delaktighet vid om- och nybyggnation. Ett led i detta är att ställa krav på elevers delaktighet redan i tjänsteutlåtandet som utgör beställning från grundskoleförvaltningen till stadsfastighetsförvaltningen. Beställning av ny- eller ombyggnation görs i form av ett tjänsteutlåtande, alternativt delegationsbeslut, från grundskoleförvaltningen till stadsfastighetsförvaltningen.

I detta tjänsteutlåtande ska handläggare på grundskoleförvaltningen skriva in krav på elevers delaktighet i byggprocessen. Nivån på projektet avgör hur kravet formuleras i respektive tjänsteutlåtande. Vid reinvesteringsprojekt kommer initiativ på renoveringar och underhåll från förvaltarna på stadsfastighetsförvaltningen och inte från grundskoleförvaltningen. I arbetsprocessen för ett sådant arbete behöver projektledaren efterfråga elevers delaktighet och hur den ska säkerställas.

Bedömning av metod

En bedömning behöver i varje projekt göras av vilka metoder för delaktighet som lämpar sig för det aktuella projektet. Besvara frågan och ta stöd i punkterna nedan. *Behöver nuvarande elever på den befintliga skolan eller en närliggande skola göras delaktiga i det aktuella projektet eller kan elevers perspektiv generellt inhämtas?*

- Vid ombyggnation eller nybyggnation av en befintlig skola ska befintliga elever involveras i projektet.
- När en ny skola byggs i närområdet ska elever på närliggande skola om möjligt involveras.
- Ungdomsfullmäktige kan fungera som en referensgrupp för de projekt där elevers perspektiv kan inhämtas generellt, till exempel i de fall där det inte finns befintliga elever eller när man söker mer generella värden kring olika miljöer. Ungdomsfullmäktige består av 101 ungdomar från alla stadsområden Göteborg. De är mellan 12–17 år.

Göra själv eller anlita konsult?

I varje projekt behöver en bedömning göras av om grundskoleförvaltningen eller stadsfastighetsförvaltningen själva kan arbeta med delaktighetsprocessen med eleverna eller om konsult i form av arkitekturpedagog behöver handlas upp.

Kompetens för att genomföra enklare metoder som gåturer finns på bägge förvaltningarna och kan lämpa sig vid exempelvis arbetet med förstudien av ett projekt eller vid mindre om- och nybyggnationer. Det är önskvärt att elevrådet ges möjlighet att delta, detta för att stärka detta formella forum för inflytande som finns i skolan.

Arkitekturpedagogik handlar om att ge unga verktyg till att upptäcka sin närmiljö och att tolka den för att de i förlängningen ska kunna vara med och påverka. Det finns stora

fördelar med att ta in arkitekturpedagoger som resurs för att arbeta med elevers delaktighet. Arkitekturpedagogen besitter en särskild kompetens att knyta samman kunskapen om barn och deras behov med kunskap om arkitektur och planering. För större och mer komplexa projekt som nybyggnation och ombyggnation av skolor samt utemiljöer kan upphandling av en arkitekturpedagog krävas för att säkra att rätt frågor ställs och delaktighet möjliggörs utifrån den abstraktionsnivå som krävs.

Värdera elevernas påverkansmöjlighet

I varje projekt behöver en värdering göras av vilka påverkansmöjligheter som finns för eleverna i det aktuella projektet. Oavsett metod och typ av projekt så behöver elevernas roll klargöras. På vilket sätt kan deras input, idéer och synpunkter påverka projektet?

Det kan vara användbart att använda sig av en modell som kallas Harts delaktighetssteg för att beskriva påverkansmöjligheten (se illustration nedan). Denna modell har varit tongivande vad gäller barn och ungas delaktighet. Delaktighetsstegen innehåller åtta steg där de tre nedersta stegen innebär avsaknad av delaktighet, medan de fem övre handlar om olika grader av delaktighet. De nedersta stegen handlar om att barn och unga är närvarande i en aktivitet, men att de manipuleras till att uttrycka åsikter som de inte har, de fungerar som dekoration i stället för att företräda sina egna intressen eller att deras medverkan endast har ett symbolvärde i aktiviteter som är definierade av vuxna. De övre fem stegen handlar om grader av reell delaktighet. Hart menar att det vi ska eftersträva är att barnet ska kunna välja de trappstegen av delaktighet som det klarar av och är mogen för (Hart 1992).

8	Beslutsfattande initierat av barn delat med vuxna	Barn tar initiativ till ett projekt för att lösa ett identifierat problem och får vuxna med sig på att lösa det. <i>Till exempel: Tiden för grön gubbe förlängs efter det att barn påtalat att man inte hinner över.</i>
7	Initierat och styrt av barn	Barn tar initiativ och fattar beslut. <i>Till exempel Barn producerar sin egen skoltidning eller skolwebbplats.</i>
6	Beslutsfattande initierat av vuxna, delat av barn	Vuxna har initierat situationen. Barnet deltar i beslutet. <i>Till exempel Barn tas med i planeringen av en ny skolgård.</i>
5	Konsulterad och informerad	Barnet är informerat om vad saker gäller och ges utrymme att yttra sig. <i>Till exempel Kommunen tar in barns åsikter i arbetet med ett nytt badhus.</i>
4	Anvisad, men informerad	Barnet är informerat om vad saken gäller men är ej aktivt. <i>Till exempel Kommunen använder några skolklasser för att sprida information om det nya badhuset.</i>
3	Symbol	Barnets närvaro symboliserar något man vill. <i>Till exempel Elever som publik vid skoldebatt.</i>
2	Dekoration	Barnet fungerar som dekoration i ett syfte. <i>Till exempel En politiker låter sig fotograferas med ett barn i famnen.</i>
1	Manipulation	Barnet deltar utan att veta sammanhang. <i>Till exempel Ett barn som inte kan läsa ikläds en T-shirt med en politisk slogan.</i>

Ett viktigt perspektiv är också att delaktighet är ett värde även om det inte alltid går att koppla direkt till inflytande. Delaktighet handlar om att aktivt medverka i ett sammanhang eller en grupp. Sambandet mellan upplevd delaktighet, välmående och lärande är väl etablerat. Skollagen, barnkonventionen, forskning och olika studier pekar på betydelsen av elevers delaktighet, både när det gäller måluppfyllelsen i skolan, rätten till inflytande och elevernas hälsa.

I arbete med eleverna finns ett tillfälle att lära både för barn och vuxna, i detta fall kring byggprocessen och olika aspekter av den som miljö, ekonomi och juridik. När en skola deltar i ett byggprojekt finns möjlighet att arbeta tematiskt och att göra eleverna delaktiga i sitt lärande. En tidig och god samverkan mellan skolledningen på den aktuella skolan och utvecklingsledare fastighet på grundskoleförvaltningen möjliggör att ta vara på byggprojektet som ett gyllene tillfälle.

Roller och ansvar

I och med tjänsteutlåtandet från grundskoleförvaltningen så startar ett byggprojekt på stadsfastighetsförvaltningen med en ansvarig projektledare. Utvecklingsledare fastighet på grundskoleförvaltningen arbetar i projektet och företräder både grundskoleförvaltningen som helhet och den aktuella skolan samt verkar för delaktighet från skolan inklusive elever.

Utvecklingsledare fastighet fungerar som en länk mellan projektets aktörer, bland annat mellan grundskoleförvaltningen och skolan, mellan stadsfastighetsförvaltningen och grundskoleförvaltningen samt med berörda konsulter till exempel arkitekt eller arkitekturpedagog.

Utvecklingsledare fastighet behöver vid förstudiens och projekterings startmöten lyfta denna anvisning för att i tidigt skede lyfta samtalet om att elevers delaktighet ska säkerställas i projektet.

Utvecklingsledare fastighet följer regelbundet upp aktuella frågor från den aktuella skolan med skolledningen och initierar forum för dialog om de verksamhetsbehov som skolan behöver ge svar på. Syftet är att ge projektet rätt information och underlag för att utforma skolan och dess miljö på ett så bra och hållbart sätt som möjligt.

Utvecklingsledare fastighet är även behjälplig för skolledningen i att planera för elevernas delaktighet i projektet. Utvecklingsledare fastighet ska också säkerställa att eleverna får återkoppling på det de sagt och gjort i processen, det är viktigt både för att bygga förtroende och för lärandet.

Tidplan/skeden

Bilden visar avgörande steg i ett projekt där grundskoleförvaltningen och stadsfastighetsförvaltningen efterfrågar elevers delaktighet för att kunna bygga så bra skolor och skolgårdar som möjligt. Inför varje steg förutsätter elevers delaktighet en dialog om hur och i vilka former delaktigheten ska gå till i projektet.

1. Behovsbeskrivning

- » Bedöma verksamhetens behov av lokaler och utemiljöer
- » Krav på elevers delaktighet i beställningen
- » Elevperspektiv hos beställare
- » Barnkonsekvensanalys
- » Läroplanens krav på lärmiljöer

2. Förstudie

- » Elevperspektivet utifrån lokalprogram och behovsplanering
- » Säkerställa hur elevperspektivet är tydliggjort
- » Gåtur med elever – hur upplever de sin skolmiljö idag?

3. Projektering

- » Elever delaktiga i utformning av skolhus och skolgård med stöd av arkitekturpedagog
- » Elever delaktiga i arbetet med fast konst
- » Återkoppling elevers delaktighet

4. Bygga

- » Elever gör studiebesök på byggarbetsplatsen
- » Elever delaktiga i möblering av lärmiljöer
- » Elever delaktiga i namnförslag

5. Flytta in

- » Återkoppling av elevers delaktighet
- » Gåtur med elever

6. Erfarenhetsåterföring

- » Skolverksamheten igång
- » Garantibesiktning
- » Gåtur med elever – hur fungerar den nya lärmiljön i dag?

Vem omfattas av anvisningen

Anvisningen gäller såväl nybyggnation som ombyggnation och vänder sig till utvecklingsledare fastighet, planeringsledare fastighet och skolledare på grundskoleförvaltningen samt förvaltare och projektledare på stadsfastighetsförvaltningen.

Koppling till andra styrande dokument

Förutom barnkonventionen reglerar även skollagen tillsammans med läroplanen elevdemokrati. Alla som arbetar i skolan ska främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön. Det är en del av skolans uppgift att fostra demokratiska medborgare och delaktighet är en förutsättning för lärande. En ny eller ombyggnation av en skolmiljö är ett gyllene tillfälle att arbeta med skolans demokratiska uppdrag - samtidigt som eleverna lär sig något nytt.

Grundskoleförvaltningen och stadsfastighetsförvaltningen har med utgångspunkt i lagstiftningen beslutat att arbeta utifrån denna gemensamma anvisning när det gäller elevers fysiska lärmiljöer, i detta fall utformning av skollokaler och skolgårdar.

Grundskoleförvaltningens riktlinje för delaktighet och inflytande för elever och vårdnadshavare syftar till att öka elevers delaktighet och inflytande samt skapa likvärdighet och utveckla stöd i arbetet med delaktighet och inflytande. Denna anvisning är en konkretisering av riktlinjen, som avser just om och nybyggnation.

Göteborgs stads barnrättsplan syftar till att öka den kommungemensamma styrningen av barnrättsperspektivet samt att öka kompetensen och ambitionsnivån om barnrätt i staden. Planen fokuserar på de förutsättningar som måste vara på plats för att stärka barns rättigheter inom samtliga verksamhetsområden.

Denna anvisning har även kopplingar till handlingsplanen Agenda 2030 genom den sociala hållbarhetsdimensionen.